

A Philosophical Inquiry into the Justification of Punishing One of Conjoined Twins

Mohadmehdi Sadeghi

1. PhD Student in Criminal Law & Criminology, Faculty of Law and Political Science, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

Email: mmsadeghiamol011@gmail.com



S.D.I.L.L.
The SD Institute of Law
Research & Study



Publisher:
Shahr-e Danesh
Research And Study
Institute of Law

Article Type:
Original Research

DOI:
10.48300/jlr.2024.428401.2513

Received:
20 December 2023

Accepted:
13 April 2024

Published:
7 October 2025



A B S T R A C T

Since punishment results in the deprivation or restriction of a significant portion of individuals' fundamental rights, an act which is generally considered contrary to principle and prohibited, its imposition requires rational and theoretical justification. In this regard, two principal approaches, the retributivist and utilitarian theories, explain and justify punishment. The first approach views the commission of a crime as a violation of justice and morality and considers punishment a means for their restoration and reparation, whereas the second approach deems punishment justified by virtue of its preventive aims and the beneficial consequences it entails. Some contemporary philosophers of criminal law have sought to combine and formulate these two theories into new frameworks to remedy their deficiencies. This study aims to assess

Copyright & Creative Commons:

© The Author(s). 2021 Open Access. This article is licensed under a Creative Commons Attribution Non-Commercial License 4.0, which permits use, distribution and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited. To view a copy of this licence, visit <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>.



the feasibility of justifying the punishment of conjoined twins in a situation where only one twin is guilty and it is impossible to separate them, within the context of the aforementioned theories. Examining each theory individually and applying them to the subject reveals that no theory can justify punishing the guilty twin while simultaneously not punishing the innocent one. The study is foundational and takes a step towards developing the theoretical literature concerning the justification of punishment in specific and exceptional cases. Utilizing a descriptive-analytical method, the study seeks to elucidate the justificatory capacity of punishment philosophy theories when confronting challenging instances.

Keywords: Justification of Punishment, Retributivism, Utilitarianism, Hybrid Theories, Conjoined Twins.

Funding:

The author(s) received no financial support (funding, grants, and sponsorship) for the research, authorship, and/or publication of this article.

Author contributions:

Mohadmehdi Sadeghi: Conceptualization, Methodology, Writing - Original Draft, Writing - Review & Editing, Project Administration.

Competing interests: The authors declare that they have no competing interests.

Citation:

Sadeghi, Mohadmehdi. "A Philosophical Inquiry into the Justification of Punishing One of Conjoined Twins". *Journal of Legal Research*, 24, no. 63 (October 7, 2025), 163-188.

Extended Abstract

This study aims to assess the feasibility of justifying the punishment of one of conjoined twins in a situation where only one twin is guilty and it is impossible to separate them. The simultaneous growth of two embryos in the womb leads to the development of conjoined twins. Conjoined twins are classified into various types based on the degree of their bodily connection, the most common of which are Thoracopagus twins. These twins are positioned face-to-face, joined at the chest and spine, and share a common heart. Another category is Omphalopagus twins, who are joined at the chest, have two separate hearts, and share a common liver. Other groups are known as Teratacatadidymus, Pygopagus, and Parapagus twins. These twins have a double upper part and a single lower part. In Pygopagus, the twins are positioned back-to-back, usually share a common anus, and may share a common spinal cord. Parapagus twins are joined at the sides, share a common pelvis, and are observed in different forms: separate chest and head (Dithoracic), separate heads with a common chest (Dicephalic), and two faces on one head (Diprosopus). Therefore, Thoracopagus, Omphalopagus, Dithoracic, and Dicephalic twins, due to having two separate heads or two separate reasoning faculties, are considered two distinct persons; and if one twin commits a crime, the other one will be innocent. Since punishment causes the deprivation or restriction of many fundamental rights of individuals, and this is generally prohibited, its imposition requires rigorous justification. Retributivist and utilitarian theories are mainly utilized in justifying punishments. One views the commission of a crime as a violation of morality and justice and justifies punishment in an attempt to restore them, while the other justifies the execution of punishment based on its aspirations and the positive consequences resulting from it. Some contemporary philosophers of criminal law have sought to combine and formulate these two theories into new frameworks to remedy their deficiencies. The study finds that none of the philosophical theories can justify punishing one of the conjoined twins. According to classical retributivism, only the guilty party should be punished, and the effects of carrying out the punishment should not extend to innocent individuals. However, by punishing the guilty twin, the innocent twin is also affected. Modern retributivism deems punishment justifiable for retrieving the unfair advantage the offender gained by committing the crime, the social censure of criminality, or the necessity of expressing citizens' anger and repudiation against the offender. In these cases as well, the focus of the punishment's justification is the guilty twin, yet the punishment also affects the innocent twin. This is despite the fact that the latter has not committed a crime to deserve punishment for gaining an unfair advantage, committing a moral wrong, or arousing society's punitive

sentiments. Therefore, neither classical nor modern retributivism can justify punishing the guilty twin. According to utilitarian theory, either punishing both the guilty and innocent twins is justified due to its positive consequences, or not punishing either of them. Consequently, it is impossible to justify punishing one and not punishing the other. Hybrid approaches are incapable of justifying the punishment of the guilty twin. Negative retributivism deems the punishment of the innocent twin unjustified, and since punishing the guilty twin results in the punishment of the innocent twin, punishing neither twin is tenable.

Consequentialist retributivism is applicable when dealing with a large number of offenders, such that not punishing one of them in exchange for punishing two or more can be justified. However, in this case, there is one guilty twin and one innocent twin, and not punishing one will not lead to the punishment of a greater number of guilty individuals. Other hybrid approaches, due to their concurrent application of retributivist and utilitarian justifications, suffer from the aforementioned objections, because the result of combining the two is the punishment of both the guilty and innocent twins or the non-punishment of both of them. This study is seminal and takes a step towards developing the theoretical literature regarding the justification of punishment in very rare and exceptional cases. Furthermore, the discussion will be presented on the assumption that separating the twins through surgery is unfeasible. The research method is descriptive-analytical; as it seeks to elucidate the justificatory basis of punishment philosophy theories when confronted with challenging instances. Data has been gathered through library research and the review of relevant Persian and English literature.

جستاری فلسفی در توجیه مجازات یکی از دوقلوهای به‌هم‌چسبیده

محمد مهدی صادقی^۱

۱. دانشجوی دکتری حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.
mmsadeghiamol011@gmail.com

چکیده:

از آنجا که مجازات منجر به سلب یا تحدید بخش مهمی از حقوق بنیادین اشخاص می‌گردد و این امر اصولاً خلاف قاعده و ممنوع محسوب می‌شود، اعمال آن نیازمند توجیه عقلانی و نظری است. در این راستا دو رویکرد اصلی یعنی نظریه‌های سزاگرایانه و فایده‌گرایانه، وظیفه تبیین و توجیه مجازات را بر عهده دارند. رویکرد نخست، ارتکاب جرم را به‌منزله نقض عدالت و اخلاق تلقی کرده و مجازات را ابزاری برای اعاده و ترمیم آنها می‌داند، حال آنکه رویکرد دوم، مجازات را از حیث اهداف پیشگیرانه و پیامدهای سودمندی که در پی دارد، موجه قلمداد می‌کند. گروهی از فیلسوفان معاصر حقوق کیفری برای رفع نارسایی‌های این دو نظریه، درصد ترکیب و صورت‌بندی آنها در قالب نظریه‌های جدید برآمده‌اند. موضوع این نوشتار، ارزیابی امکان‌پذیری توجیه مجازات دوقلوهای به‌هم‌چسبیده در وضعیتی که تنها یکی از قل‌ها مجرم است و امکان جداسازی آنها وجود ندارد، در بستر نظریات پیش‌گفته است. بررسی یکایک



پژوهش‌کده حقوق



نوع مقاله:
پژوهشی

DOI:

10.48300/jlr.2024.428401.2513

تاریخ دریافت:
۲۹ آذر ۱۴۰۲

تاریخ پذیرش:
۲۵ فروردین ۱۴۰۳

تاریخ انتشار:
۱۵ مهر ۱۴۰۴

کپی‌رایت و مجوز دسترسی آزاد:



کپی‌رایت مقاله در مجله پژوهش‌های حقوقی نزد نویسنده (ها) حفظ می‌شود. کلیه مقالاتی که در مجله پژوهش‌های حقوقی منتشر می‌شوند با دسترسی آزاد هستند. مقالات تحت شرایط مجوز 4.0 Creative Commons Attribution Non-Commercial License منتشر می‌شوند که اجازه استفاده، توزیع و تولید مثل در هر رسانه‌ای را می‌دهد، به شرط آنکه به مقاله استناد شود. جهت اطلاعات بیشتر می‌توانید به صفحه سیاست‌های دسترسی آزاد نشریه مراجعه کنید.



نظریه‌ها و انطباق آنها با موضوع نشان می‌دهد که هیچ نظریه‌ای نمی‌تواند مجازات قل-مجرم را در عین عدم مجازات قل بی‌گناه توجیه کند. پژوهش حاضر از لحاظ هدف، بنیادی است و در جهت توسعه ادبیات نظری پیرامون توجیه مجازات در موارد خاص و استثنایی گام برمی‌دارد. از جهت روش، توصیفی - تحلیلی است، زیرا به دنبال تشریح قابلیت توجیهی نظریه‌های فلسفه مجازات در مواجهه با مصادیق چالش‌برانگیز است.

کلیدواژه‌ها:

توجیه مجازات، سزاگرایی، فایده‌گرایی، نظریه‌های ترکیبی، دوقلوهای به‌هم‌چسبیده.

حامی مالی:

این مقاله هیچ حامی مالی ندارد.

مشارکت نویسندگان:

محمد مهدی صادقی: مفهوم‌سازی، روش‌شناسی، نوشتن - پیش‌نویس اصلی، نوشتن - بررسی و ویرایش، مدیریت پروژه.

تعارض منافع:

بنابر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

استناددهی:

صادقی، محمد مهدی. «جستاری فلسفی در توجیه مجازات یکی از دوقلوهای به‌هم‌چسبیده». مجله پژوهش‌های حقوقی، ۲۴، ش. ۶۳ (۱۵ مهر ۱۴۰۴)، ۱۶۳-۱۸۸.

مقدمه

به این مثال فرضی توجه کنید؛ میان یک جفت دوقلوی به‌هم‌چسبیده و دیگری بگومگوی شدیدی درمی‌گیرد. یکی از قل‌ها با وجود اعتراض و مخالفت قل دیگر، با دست غیرمشترک خود، سلاحی در اختیار می‌گیرد، تیری به سمت دیگری شلیک می‌کند و او را به قتل می‌رساند. بی‌تردید یکی از قل‌ها مجرم است و قل دیگر که نتوانست مانع وقوع قتل شود، بی‌گناه. دوقلوها به‌گونه‌ای به هم چسبیده‌اند که اعضای حیاتی آنها مانند قلب، مشترک است و هر نوع عمل جراحی برای جداسازی بدون مرگ هر یک از آنها غیرممکن. اگر قل مجرم مجازات شود، قل بی‌گناه نیز مجازات می‌شود و با چشم‌پوشی از مجازات قل بی‌گناه، قل مجرم مجازت نمی‌شود؛ بنابراین تنها دو گزینه در دسترس است: هر دو قل مجازات شوند یا هیچ یک از قل‌ها مجازات نشوند.

مجازات که واکنش رسمی اجتماع به جرم است، موجب محرومیت افراد از حقوق بنیادین نظیر حق آزادی، دارندگی مالی و حق سلامت جسمانی می‌شود. از این رو جنبه استثنایی داشته و اعمال آن بر مرتکبان جرایم مستلزم توجیه^۱ است. هدف از توجیه این است که اجرای مجازات، عقلانی و قابل پذیرش از نظر اخلاقی شود.^۲ توجیه مجازات، موضوع فلسفه مجازات است.

دو جریان کلی سزاگرایی^۳ و فایده‌گرایی^۴ پیرامون توجیه مجازات وجود دارند. از چشم‌انداز سزاگرایی، ارتکاب جرم، قبح ذاتی و اجرای مجازات، حُسن ذاتی دارد. با اینکه مجازات باعث تحمیل درد و رنج جسمی بر افراد می‌شود، به دلیل اعاده نظم اخلاقی مختل شده، توجیه‌پذیر است. سزاگرایی با رویکرد گذشته‌نگر، مجرم را به خاطر رفتاری که در گذشته مرتکب شده است، شایسته تحمل مجازات می‌داند،^۵ نه به خاطر آنچه ممکن است در آینده مرتکب شود. در برابر، فایده‌گرایی اجرای مجازات را از حیث نتایج مثبتی که برای جامعه دارد، موجه می‌داند. فایده‌گرایان بیش و پیش از هر چیز، حسن ذاتی مجازات را مردود می‌انگارند. به نظر آنها با اینکه اجرای مجازات باعث تحمیل رنج بر مجرم می‌شود، نتایج حاصل از اجرای آن، رنج تحمیلی را مشروع و اخلاقی می‌سازد.^۶

1. Justification

۲. مهرانگیز روستایی و فیروز محمودی جانکی، «توجیه مداخله کیفری؛ اصول و ضرورت‌ها»، پژوهش حقوق کیفری، ۱، ۳ (۱۳۹۲)، ۴۲.

3. Retributivism

4. Utilitarianism

۵. تام بروکس، مجازات، ترجمه محمدعلی کاظم نظری (تهران: میزان، ۱۳۹۵)، ۴۱.

۶. عبدالرضا جوان جعفری و محمدجواد ساداتی، ماهیت فلسفی و جامعه‌شناختی کیفر (تهران: میزان، ۱۳۹۴)، ۶۴.

به منظور رفع مشکلات نظری که پابندی مطلق به آموزه‌های هر یک از این جریان‌ها به بار آورده بود، برخی از فیلسوفان حقوق کیفری اقدام به طرح نظریه‌های ترکیبی نمودند تا اندیشه‌های سزاگرایی و فایده‌گرایی را هم‌زمان برای توجیه مجازات به کار ببرند. با وجود این توجیه مجازات یکی از دوقلوهای به هم چسبیده آسان به نظر نمی‌رسد و نیازمند تحلیل است.

وضعیت مجازات دوقلوهای به هم چسبیده از دو حالت خارج نیست. گاهی هر دو قُل، مرتکب جرم می‌شوند و گاه یکی از قُل‌ها مرتکب جرم می‌شود و دیگری کاملاً بی‌گناه است. این پژوهش تنها به حالت اخیر می‌پردازد و این پرسش را طرح می‌کند که کدام یک از نظریه‌ها می‌توانند مجازات قُل مجرم را توجیه کنند؟

تا آنجا که نگارنده در منابع داخلی تتبع کرده، هیچ پژوهشی در این موضوع انجام نشده است.^۷ این پژوهش از لحاظ هدف، بنیادی است و در جهت توسعه ادبیات نظری راجع به توجیه مجازات در موارد بسیار نادر و استثنایی گام برمی‌دارد. همچنین بحث را با این فرض که امکان جداسازی دوقلوها از طریق عمل جراحی وجود ندارد،^۸ ارائه خواهیم کرد. روش پژوهش توصیفی و تحلیلی است؛ چراکه درصدد تشریح ظرفیت توجیهی نظریه‌های فلسفه مجازات در مواجهه با مصادیق چالش برانگیز است. اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای و با مطالعه کتاب‌ها و مقالات فارسی و انگلیسی گردآوری شده‌اند. در بخش نخست، به تشریح اقسام دوقلوهای به هم چسبیده می‌پردازیم و در بخش دوم با بیان انواع نظریه‌ها به امکان توجیه مجازات این دوقلوها اشاره می‌کنیم.

۷. در برخی از پژوهش‌ها تنها به نحوه اجرای مجازات قصاص در دوقلوهای به هم چسبیده از نگاه فقها و قانون مجازات اسلامی در موارد ارتکاب جنایت به تنهایی، به صورت معاونت یا شرکت در جنایت در حالات امکان جداسازی یا عدم آن فارغ از تحلیل فلسفی مسئله پرداخته شده است. نک: علی تولایی، مهدیه غنی‌زاده و محمدرضا کیخا، «چالش‌های فقهی قصاص عضو در دوقلوهای به هم چسبیده»، مطالعات فقه و حقوق اسلامی، ۱۰، ۱۸ (۱۳۹۷)، ۲۷۹-۳۰۴؛ حسن حاجی‌تبار فیروزجایی و بهنام قنبرپور، «قواعد حاکم بر اجرای مجازات درباره جنایت دوقلوهای به هم چسبیده در حقوق ایران و فقه امامیه»، حقوق پزشکی، ۱۳، ۵۰ (۱۳۹۸)، ۱۳۳-۱۵۴.

۸. با وجود پیشرفت‌های دانش پزشکی، جداسازی دوقلوها بسیار خطرناک و دشوار است. حتی پس از عمل جداسازی نیز احتمال به کما رفتن و مرگ دوقلوها بالاست. تاکنون در ایران هیچ عمل جراحی موفقیت‌آمیزی برای جداسازی کامل دوقلوها صورت نگرفته است. لاله و لادن بیژنی که در سال ۱۳۸۲ برای عمل جداسازی به سنگاپور رفته بودند، ساعتی پس از عمل جان باختند. در آبان ۱۴۰۲، پزشکان شیرازی پس از ۱۰ ساعت تلاش برای جداسازی دوقلوهای به هم چسبیده، ناکام ماندند و کار را متوقف و به آینده موکول کردند. نک: «۱۰ ساعت تلاش جراحان شیرازی برای جداسازی دوقلوهای به هم چسبیده پایان یافت: ادامه کار به آینده موکول شد»، دسترسی در ۱۴۰۲/۰۹/۱۶. قابل دسترسی در: <https://www.farsnews.ir/fars/news/14020822000913/>

۱- دوقلوهای به‌هم‌چسبیده و اقسام آن

رشد هم‌زمان دو جنین در رحم موجب پیدایش دوقلوهای به‌هم‌چسبیده می‌شود. در خصوص منشأ ایجاد این دوقلوها دو نظریه وجود دارد. نظریه نخست که امروزه طرفدار زیادی ندارد، معتقد است که تخمک‌های بارور شده کاملاً از هم جدا می‌شوند، اما سلول‌های بنیادی در یک دوقلو، سلول‌های بنیادی مشابه را در دوقلوی دیگر پیدا می‌کنند و این دوقلوها را به یکدیگر پیوند می‌دهند. به‌موجب دومین نظریه که موسوم به نظریه انشعاب^۹ بوده و به‌طور کلی مورد پذیرش قرار گرفته است، دوقلوهای به‌هم‌چسبیده، همسان بوده و نتیجه بارور شدن یک تخمک هستند. به این صورت که تخمک واحد پس از گذشت دوازده روز از زمان لقاح از توده جنینی جدا شده و به دو جنین تقسیم می‌شود.^{۱۰}

دوقلوهای به‌هم‌چسبیده را از نظر کیفیت اتصال اندام‌های بدنی به اقسام گوناگونی دسته‌بندی نموده‌اند.^{۱۱} شایع‌ترین این دوقلوها که تا چهل درصد از جمعیت ایشان را تشکیل می‌دهد، دوقلوهای توراکوپاگوس^{۱۲} هستند. این دسته به‌صورت چهره به چهره^{۱۳} در کنار هم قرار گرفته‌اند و از قفسه سینه و ستون فقرات به هم پیوند خورده و دارای قلب مشترک هستند. دسته دیگر از دوقلوها که سی و سه درصد موارد را در برمی‌گیرند، دوقلوهای امفالوپاگوس^{۱۴} هستند که از قفسه سینه به هم متصل شده و دارای دو قلب مجزا و یک کبد مشترک هستند؛ بنابراین توراکوپاگوس‌ها و امفالوپاگوس‌ها در قسمت میانی به‌هم‌چسبیده و در قسمت‌های فوقانی و تحتانی جدا از هم هستند. گروه‌های دیگر موسوم به تراتا‌کاتادیدی‌موس^{۱۵} که فراوانی هرکدام به بیست و هشت درصد می‌رسد، دوقلوهای پیگوپاگوس^{۱۶} و پاراپاگوس^{۱۷} هستند. این دوقلوها قسمت فوقانی دوتایی و تحتانی واحد دارند. در پیگوپاگوس، دوقلوها پشت به پشت هم قرار می‌گیرند و معمولاً مقعد مشترک داشته و ممکن است نخاع^{۱۸} آنها مشترک باشد. پاراپاگوس‌ها از پهلوها به‌هم‌چسبیده و دارای لگن خاصره مشترک هستند و به شکل‌های مختلفی دیده

9. Fission

10. Mehmet A. Osmanağaoğlu & et al, "Thoracopagus Conjoined Twins: a case report", *ISRN Obstet Gynecol*, (2011), 2.

11. Ali Gedikbaşı & et al, "Prenatal diagnosis of conjoined twins: four cases in a prenatal center", *J Turk Ger Gynecol Assoc*, 11, 4(2010), 176.

12. Thoracopagus

13. Face to Face

14. Omphalopagus

15. Teratacatadidymus

16. Pygopagus

17. Parapagus

18. Spinal Cord

می‌شوند: قفسه سینه و سر مجزا (دیتوراسیک^{۱۹})، سرهای مجزا با قفسه سینه مشترک (دیسفالیک^{۲۰}) و دو صورت بر روی یک سر (دیپروسوپوس^{۲۱}).

یکی از مسائل مهم راجع به دوقلوهای بهم‌چسبیده، وحدت یا تعدد شخصیت آنهاست که ملاک تعیین‌کننده در این رابطه، مرکز عصبی دوقلواست. توضیح اینکه اگر دو بدن و سر، تحت سیستم عصبی مستقلی اداره شوند، دوقلوا دو شخص محسوب می‌شوند و در غیر این صورت دارای شخصیت واحد هستند. وحدت یا تعدد سیستم عصبی نیز بر اساس زمان خواب و بیداری دوقلوا تشخیص‌پذیر است. اگر آنها هم‌زمان بخوابند و بیدار شوند، سیستم عصبی واحدی دارند.^{۲۲} از آنجا که خوابیدن و بیدار شدن از جمله اعمال روح است،^{۲۳} دوقلوهایی که هم‌زمان می‌خوابند و از خواب بیدار می‌شوند، یک روح دارند و یک شخص^{۲۴} و دوقلوهایی که چنین نیستند، دو شخص^{۲۵} محسوب می‌شوند.

با توجه به نکات پیش‌گفته، می‌توان نتیجه گرفت که دوقلوهای توراکوپاگوس، أمفالوپاگوس، دیتوراسیک و دیسفالیک به دلیل داشتن دو سر یا دو قوه اندیشنده مجزا، دو شخص هستند و در صورت ارتکاب جرم از سوی یکی از قل‌ها، قل دیگر بی‌گناه و ناکرده بزه خواهد بود. در بخش بعدی به نظریه‌های فلسفی توجیه‌کننده مجازات قل مجرم و چالش‌های ناظر به هر یک از آنها می‌پردازیم.

۲- نظریه‌های توجیهی مجازات

در این بخش ابتدا وضعیت توجیه مجازات دوقلوهای بهم‌چسبیده در پرتو اندیشه سزاگرایی و استعاره‌های گوناگون آن مورد بحث قرار می‌گیرد. سپس این مسئله را در ترازوی نظریه‌های ترکیبی مجازات نهاد و بررسی می‌کنیم. به دلیل پیوستگی مباحث، به توجیه فایده‌گرایانه مجازات ضمن نظریه‌های اخیر اشاره می‌شود.

۲-۱- سزاگرایی

-
- 19. Dithoracic
 - 20. Dicephalic
 - 21. Diprosopus

۲۲. تولایی، غنی‌زاده و کیخا، پیشین، ۲۸۲.

۲۳. به‌موجب آیه ۴۲ سوره زمر، آنکه مرگش فرارسیده است، روح او قبض می‌شود و کسی که مرگش فرانسیده باشد، در زمان خواب موقتاً قبض روح می‌شود و از آنجا که حکم به مرگ او نشده، روح به بدن بازمی‌گردد و شخص از خواب برمی‌خیزد.

- 24. Same-Person
- 25. Two-Person

سزاگرایی در شمار نخستین نظریه‌های توجیه مجازات قرار دارد^{۲۶} و به دو جریان کلاسیک^{۲۷} و نوین^{۲۸} تقسیم می‌شود. سزاگرایی کلاسیک از قرن هفدهم به بعد و در پرتو اندیشه‌های مبتنی بر حقوق فطری در حوزه عدالت کیفری مطرح شد. مبتنی بر این اندیشه، جرم، قبح ذاتی و مجازات حسن ذاتی دارد. هرچند مجازات به دلیل تحمیل عمدی درد و رنج بر افراد و داشتن ویژگی‌های سرکوبگرانه و قهرآمیز، حقوق بنیادین افراد را سلب یا محدود می‌کند، به دلیل اعاده نظم اخلاقی مختل شده، توجیه‌پذیر است. اجرای مجازات پیامدهای فردی و اجتماعی مثبتی به همراه دارد، اما این پیامدها توجیه‌گر اصل مجازات نیستند. حق^{۲۹} بر خیر^{۳۰} مقدم بوده و حق مجازات از نقض قانون و تجاوز به اصول اخلاقی ناشی می‌شود.^{۳۱}

طبق نظر کانت، اصول مهم و محوری سزاگرایی کلاسیک شامل سه اصل مطلق بودن سزادهی، برابری مجازات با جرم، الزامی بودن سزادهی و نکوهش فایده‌گرایی می‌شوند. بر اساس اصل نخست، قانون سزادهی یک اصل مطلق و تخلف‌ناپذیر است و خوب بودن خود را از عقل محض می‌گیرد. چنین قانونی جهان‌شمول نیز است. به اعتقاد کانت «قوانین اخلاقی را چنان اختیار کن که گویا قرار است اعتباری هم‌سنگ قوانین جهان‌شمول طبیعت داشته باشند.»^{۳۲} مجازات به‌مثابه امری اخلاقی و مطلق باید نسبت به تمامی افرادی که بی‌اخلاقی خود را با ارتکاب جرم بروز داده‌اند، بدون هیچ‌گونه ارفاقی اجرا شود. مطابق اصل دوم، مجازات باید برابر با جرم ارتكابی باشد و «همواره به این دلیل اعمال شود که بزه‌کار مرتکب بزه‌ی شده است. هرگز نباید انسان را ابزار تحقق هدف دیگری قرار داد و باید شخصیت فطری مجرم در برابر استفاده ابزاری محافظت شود.»^{۳۳} انسان هر عمل ناشایستی که نسبت به دیگری روا می‌دارد، در حقیقت به خودش بدی می‌کند؛^{۳۴} بنابراین می‌توان گفت برابری و استحقاق، نتیجه قهری سزاگرایی‌اند. الزامی بودن کیفر به معنای اجرای بی‌چون‌وچرای آن، صرف‌نظر از ترتب فایده‌ای

۲۶. عبدالرضا جوان جعفری و محمدجواد ساداتی، «از سزاگرایی کلاسیک تا سزاگرایی نوین (ارزیابی اندیشه سزاگرایی)»، آموزه‌های حقوق کیفری ۱، ۲ (۱۳۹۰)، ۱۲۰.

27. Classical Retributivism

28. Modern Retributivism

29. Right

30. Good

۳۱. مارک تیبب، فلسفه حقوق، ترجمه حسن رضایی خاوری (مشهد: دانشگاه علوم اسلامی رضوی، ۱۳۸۴)، ۲۵۳.

32. Immanuel Kant, *Groundwork for the Metaphysics of Morals* (New Haven: Yale University, 2002), 37.

33. Immanuel Kant, *Metaphysical Elements of Justice* (Indianapolis: Hackett Publishing Company, 1999), 38.

34. Immanuel Kant, *the Metaphysics of Moral* (Cambridge: Cambridge University Press, 1991), 141.

بر آن است. این اصل به خوبی در تمثیل جزیره در آستانه فروپاشی^{۳۵} کانت منعکس شده است. چنانچه ساکنان یک جزیره بخواهند از هم جدا شوند، ابتدا باید آخرین زندانی محکوم به اعدام به سزای عمل خود برسد.^{۳۶}

در خوانش کانتی از سزاگرایی یا سزاگرایی مثبت،^{۳۷} توجیه مجازات یکی از دوقلوها دشوار است. برابری محض میان جرم و مجازات اقتضا می‌کند فقط کسی که مرتکب جرم شده است، به میزان استحقاقش و به صورت کامل مجازات شود. اندیشه سزاگرایی، ضمن تجویز مجازات قل مجرم، آن را به دلیل ارتکاب جرمی در گذشته توجیه‌پذیر می‌داند. لذا اگر وی مثلاً مرتکب قتل یا قطع عضو دیگری شده باشد، باید قصاص نفس یا عضو شود. با این حال به نظر می‌رسد که نمی‌توان به توجیه مجازات دوقلوهای به هم چسبیده پرداخت؛ زیرا با اینکه تنها قل مجرم، مجازات می‌شود، این مجازات، قلِ ناکرده بزه و بی‌گناه را بی‌نصیب نگذاشته و موجب تحمیل درد و رنج بر او می‌گردد و این با اصل برابری سازگار نیست.

در پاسخ به این اشکال می‌توان مدعی شد که سزاگرایی ملزم به تکلیف است، نه نتیجه. این اندیشه اساساً به دنبال تحقق نتیجه‌ای از اجرای مجازات نیست تا ایراد مجازاتِ قل بی‌گناه به مثابه نتیجه مجازاتِ قل مجرم را به پای آن نوشت. پس اگر انجام یک تکلیف پیامدی ناخواسته به دنبال داشته باشد، سزاگرایی را نباید مأخوذ به آن دانست.

این استدلال کامل نیست؛ چراکه درست است که سزاگرایان به نتیجه‌ای که از مجازات حاصل می‌شود توجهی نمی‌کنند، نتیجه‌مندی مجازات‌ها را انکار نیز نمی‌کنند. اینکه در منطق سزاگرایی، جرم عملی خلاف اخلاق و عدالت است و مجازات به دلیل اعاده نظم اخلاقی و ترمیم عدالت در جامعه توجیه‌پذیر است، خود گواهی بر اعتقاد به نتیجه مجازات است. به تعبیری همین اعاده اخلاق و ترمیم عدالت در جامعه هدف و نتیجه مجازات است که آن را موجه می‌سازد. اگر نتیجه مجازاتِ قل مجرم، کیفررسانی به قل بی‌گناه باشد، مغایر با اخلاق و عدالت است و نظم اخلاقی، اکنون با اجرای مجازات لطمه خواهد دید. با این وصف سزاگرایی مثبت از ارائه توجیهی برای مجازاتِ قل مجرم ناتوان است.

در نیمه دوم قرن بیستم سزاگرایی کلاسیک، پس از چند دهه وقفه احیا شد و کیفرشناسانی که به سزاگرایی بی‌اعتنا بودند، تغییر عقیده دادند و در صف حامیان این اندیشه قرار گرفتند تا جایی که در دهه

3536. An Island Society About to Disband

36. Kant, Op. Cit. 38.

37. Positive Retributivism

هشتاد، سزاگرایی نوین به تأثیرگذارترین نظریه در فلسفه مجازات مبدل گردید.^{۳۸} به موجب این نظریه، مجرم باید مجازاتی را که شایسته آن است، متحمل شود. ملاک شایستگی، نه برابری مجازات با جرم که تناسب مجازات با جرم ارتكابی است. طرفداران سزاگرایی نوین به منظور برقراری این تناسب که کلید موجه بودن مجازات‌هاست، استعاره‌های گوناگونی را مطرح ساخته‌اند.

نخستین استعاره ناظر به کارکرد سلب‌کنندگی مجازات است. مجازات ابزاری برای بازپس‌گیری امتیاز ناعادلانه‌ای خواهد بود که مجرم با نقض قانون کسب کرده است.^{۳۹} استعاره اصلاح امتیاز ناعادلانه، مبتنی بر یک توصیف بنیادین از معادله اطاعت و کسب منفعت در فرایند حیات اجتماعی است. قانون‌شکن مانند کسی است که از دیگران سواری رایگان می‌گیرد و بدون پرداخت هزینه اطاعت از قانون، از آرامش و نظم حاصل از عمل دیگران سود می‌برد. زندان، سلب آزادی، جزای نقدی و غیره غرامت آزادی افراتی است که مجرم برای خود قائل شده است. مجازات در این تحلیل، مشابه با پرداخت دین اخلاقی است؛^{۴۰} زیرا مجرم با کسب سود ناعادلانه و مخدوش ساختن معادله اطاعت و منفعت به جامعه مدیون گردیده است و باید با تحمل مجازات، دین خود را ادا کند.

این استعاره نمی‌تواند مجازات قل مجرم را توجیه کند. گر چه وی با ارتکاب جرم و قانون‌شکنی سودی ناعادلانه به دست آورده، به جامعه مدیون شده است و باید با تحمل مجازات، دین خود را بپردازد. قل بی‌گناه امتیازی کسب نکرده و دلیلی ندارد که او بدون آنکه مدیون باشد، دینی بپردازد. نتیجه عملی کار بست استعاره سلب‌کنندگی، مجازات هر دو قل مجرم و بی‌گناه یا عدم مجازات آن دو است که در این صورت نمی‌تواند مجازات یکی از قل‌ها را توجیه کند.

دومین استعاره بر کارکرد بیان‌کنندگی مجازات استوار است^{۴۱} که به موجب آن، سرزنش نهفته در مجازات نشان‌دهنده تقبیح اجتماعی بزهکاری است.^{۴۲} مجازات باید راهی برای انتقال پیام اخلاقی و اجتماعی به مجرم باشد؛ به گونه‌ای که وی این پیام را درک کند و خطای اخلاقی خود را بپذیرد.^{۴۳} مجازات قانونی نه تنها باید تحمیل رنج و عذاب متناسب با جرم را در برگیرد، بلکه باید دربردارنده پیامی

38. Barbara Hudson, *Understanding Justice (An Introduction to Ideas, Perspectives and Controversies in Modern Penal Theory)* (London: University Press, 2003), 39.

۳۹. جعفر یزدیان جعفری، «توجیحات فلسفی مجازات، از وحدت‌گرایی تا تکثرگرایی»، فصلنامه حقوق، ۳۷، ۴ (۱۳۸۶)، ۳۳۲.

40. David Boonin, *The Problem of Punishment* (Cambridge: Cambridge University Press, 2008), 22.

41. Antony Duff & David Garland, *A Reader on Punishment* (Oxford: Oxford University Press, 1995), 13.

42. Joel Feinberg, "The expressive Function of Punishment", In: *A reader on punishment*, ed. Antony Duff & David Garland (Oxford: Oxford University Press, 1995), 71.

43. Ibidem

باشد که قضاوت‌های اخلاقی جامعه را به اطلاع مجرم برساند.

قل بی‌گناه مرتکب خطایی اخلاقی نشده تا با تحمل مجازات، مستحق پذیرش پیام اخلاقی جامعه باشد. اساساً جامعه او را مخاطب خود نمی‌داند تا پیام خود را به او منتقل کند. مجازات قل مجرم برای انتقال پیام موصوف، خواه‌ناخواه قل بی‌گناه را هم مخاطب قرار می‌دهد. پیامی که بیان آن به وی ناموجه بوده و جامعه خواستار آن نیست. نتیجه تمسک به این استعاره، مجازات هر دو قل یا عدم مجازات ایشان است.

آخرین استعاره، توجه به احساسات تنبیهی جامعه و توجیه عقلانی بخشیدن به ادراک شهودی اجتماع در خصوص جرم و واکنش اجتماعی در برابر آن است.^{۴۴} به این ترتیب مجازات از آن رو توجیه‌پذیر است که بیانگر احساس تنفر شهروندان در برابر جرم و تمایل برای انتقام و تحمیل خشونت به مجرم است. همواره باید ارتباطی منطقی میان توجیه مجازات و درک شهودی اجتماع از جرم و مجازات برقرار ساخت. «ذهن‌های سالم و متعارف» پیوسته منبعی قابل اتکا برای بیان فهم شهروندان از رسالت واکنش‌های کیفری هستند.^{۴۵} بر همین اساس برخی سزاگرایان با تکیه بر دو مفهوم خشم از جرم و سزاگرایی مبتنی بر نفرت، به احیای تعادل اخلاقی جامعه اندیشیده‌اند که در اثر ارتکاب جرم و دستیابی به رفاه ناعادلانه مخدوش گردیده است. فرایند احیا از طریق تحمیل رنج بر مجرم و بی‌اثر نمودن این رفاه حاصل می‌گردد.^{۴۶}

ذهن‌های سالم و متعارف نسبت به غیرمجرمان هیچ نوع خشم و نفرتی بروز نمی‌دهند. مجازات قل مجرم در عین حال موجب می‌شود کسی را که هرگز نقشی در برانگیختن احساس تنفر و بیزارگی جامعه نداشته است، گرفتار چنگال عدالت کرد و مرتکب خشونت علیه او شد. در صورت تجویز این خشونت از سوی جامعه، باید در سالم و متعارف بودن اعضای آن تردید کرد. در مجموع هیچ‌کدام از جریان‌های کلاسیک و نوین سزاگرایی ظرفیت توجیه مجازات قل مجرم را ندارند و این مسئله را به‌صورتی حل نشده باقی می‌گذارند.

۲-۲- نظریه‌های ترکیبی^{۴۷}

۴۴. علی حسین نجفی اربندآبادی و هادی رستمی، «رویکرد سزاگرا به کیفر در نظریه لیبرالیسم»، تحقیقات حقوقی، ۱۵، ۳ (۱۳۹۱)، ۴۸۱.

45. Anthony Duff, *Punishment, Communication and community* (Oxford: Oxford University press, 2001), 24.

46. Ibidem

47. Hybrid Theories of Punishment

طرح این نظریه‌ها معلول نزاع میان طرفداران سزاگرایی و فایده‌گرایی است. هر یک از ایشان، نظریه رقیب را متهم به ناکارآمدی نموده، به چالش کشیده‌اند. فایده‌گرایان که جرم را موجب کاهش سود، لذت و خوشبختی در جامعه می‌دانند و مجازات را با توجه به نتایجی که می‌تواند در آینده از آن به بار آید، توجیه می‌کنند، سزاگرایی را به دلیل بی‌توجهی به پیامدهای کیفر سرزنش کرده، معتقدند سزاگرایی افزون بر هزینه‌بر بودن، جز تحمیل رنج بی‌دلیل نیست. در برابر سزاگرایان برآند که نظریه فایده‌گرایی فاقد ظرفیت‌های لازم برای جلوگیری از مجازات بی‌گناهان، استفاده ابزاری از مجرم و تحمیل مجازات‌های نامتناسب است.^{۴۸} بر این اساس گروهی از نظریه‌پردازان و فیلسوفان حقوق کیفری درصدد ایجاد پیوند میان این دو نظریه برآمده‌اند. در ادامه ضمن بیان مهم‌ترین این نظریه‌ها، به وضعیت توجیه مجازات یکی از دوقلوهای به‌هم‌چسبیده اشاره می‌کنیم.

۲-۲-۱- سزاگرایی منفی

سزاگرایی منفی^{۴۹} سقفی را برای میزان مجازاتی که می‌توان بر مجرم تحمیل نمود، ایجاد می‌کند تا مجرم بیش از میزان استحقاقش مجازات نشود، گرچه مجازات او کمتر از این میزان نیز موجه است؛ به عبارت دیگر این سزاگرایی صرفاً درصدد نفی مجازات بی‌گناهان است، نه توجیه مجازات مجرمان^{۵۰} و از این رو نه‌تنها مجازات کسی که مرتکب هیچ جرمی نشده، بلکه مجازات بیشتر از میزان استحقاق مجرمان ممنوع است.^{۵۱} در این سزاگرایی می‌توان استحقاق را با ملاحظات فایده‌گرایانه مانند بازدارندگی یا اصلاح همراه کرد. به همین دلیل سزاگرایی منفی را نوعی گسست از نوع کلاسیک آن دانسته‌اند.^{۵۲} برخی از منتقدان سزاگرایی منفی، آن را نظریه‌ای برای توجیه مجازات نمی‌دانند و معتقدند که این نظریه هیچ توجیه مثبت و کاملی برای مجازات مجرمان ارائه نمی‌دهد؛ زیرا به ما می‌گوید که ممکن است مجرمان را مجازات کنیم یا مجازات ایشان ناعادلانه نیست، اما نمی‌گوید چرا باید مجرمان را مجازات کنیم. چنانکه منع دیگری از دروغ‌گویی به معنای الزام او به راست‌گویی نیست.^{۵۳}

48. Zachary Hoskins, "Hybrid Theories of Punishment", in: *The Routledge handbook of the philosophy and science of punishment*, ed. Farah Focquaert, Elizabeth Shaw and Bruce N. Waller (London: Routledge, 2021), 37.

49. Weak/Negative Retributivism

50. Russell Christopher, "Deterring Retributivism: The Injustice of 'Just' Punishment", *Northwestern University Law Review*, 96, 3(2002), 911.

51. Duff, Op. Cit. 11.

۵۲. بروکس، پیشین، ۶۷.

53. Anthony Duff, "Penal Communications: Recent Work in the Philosophy of Punishment", *Crime and*

به نظر می‌رسد گره توجیه مجازات قل مجرم به دست سزاگرایی منفی گشوده نخواهد شد. تنها نکته استنباط‌پذیر از این نظریه، ممنوعیت و توجیه‌ناپذیری مجازات قل بی‌گناه است و از مجازات قل مجرم باید کاملاً صرف‌نظر کرد. به این دلیل که مجازات او به دلیل منجر شدن به مجازات قل بی‌گناه ممنوع است. پس هیچ یک از قل‌ها نباید مجازات شوند. این در حالی است که قل مجرم با ارتکاب جرم، شایسته تحمل مجازات است و بدون آن نظم اخلاقی لطمه‌دیده به وضعیت پیش از ارتکاب جرم باز نمی‌گردد. همچنین همراه ساختن استحقاق با ملاحظات فایده‌گرایانه باز هم مشکل توجیه‌ناپذیری را رفع نمی‌کند و ممکن است به مجازات قل بی‌گناه یا عدم مجازات قل مجرم منجر شود.

۲-۲-۲- سزاگرایی پیامدگرا^{۵۴}

سزاگرایی کلاسیک با بی‌توجهی به هرگونه پیامدی که از اجرای مجازات به دست می‌آید و پایبندی مطلق به آن، بعضاً ممکن است موجب از دست رفتن فرصت‌ها برای مجازات تعداد بیشتری از مجرمان شود. همین امر سبب طرح سزاگرایی پیامدگرا شد که بر اساس آن باید تعداد افرادی که به دلیل ارتکاب جرم مستحق مجازات هستند، به حداکثر برسد، حتی اگر در این میان از مجازات برخی مجرمان صرف‌نظر شود.^{۵۵} این سزاگرایی ضمن خودداری از مجازات بی‌گناهان و حتی برخی مجرمان، ارتکاب جرم را شرط ضروری برای مجازات و صرف‌نظر کردن از مجازات یک نفر در ازای مجازات دو نفر یا بیشتر را کاملاً موجه می‌داند.

مایکل مور که از حامیان این اندیشه است، ضمن انتقاد از تمثیل جزیره در حال فروپاشی کانت، بیان می‌دارد: «نمونه کلاسیک کانت از آخرین قاتل در جامعه‌ای جزیره‌ای را در نظر بگیرید که در شرف انحلال و ترک جزیره است. یک سزاگرایی کلاسیک معتقد است که قاتل باید مجازات گردد؛ زیرا سزاوار آن است، حتی اگر هیچ خیر دیگری از این طریق حاصل نشود؛ به عبارت دیگر مجرم باید مجازات شود... (بر این اساس) اعضای جامعه جزیره‌ای کانت موظف‌اند آخرین قاتل را مجازات کنند، حتی اگر با چنین کاری سایر قاتلان در جاهای دیگر بدون مجازات باقی بمانند. برای نمونه ممکن است تصور کنیم که چنانچه این قاتل را مجازات کنیم، او علیه سایر قاتلان شهادت نخواهد داد که در نتیجه آنها از محکومیت و مجازات فرار می‌کنند.»^{۵۶} از این رو هدف، افزایش تعداد مجرمان مستحق مجازات است

Justice, 20, 1(1996), 7.

54. Consequentialist Retributivism

55. Russell Christopher, "The Prosecutor's Dilemma: Bargains and Punishments", *Fordham Law Review*, 72, 1(2003), 147.

56. Michael Moore, *Act and Crime; the Philosophy of Action and its Implications for Criminal Law*

و هرچه افراد بیشتری مجازات شوند، بیشترین لذت و خوشبختی برای جامعه حاصل می‌شود و به این منظور، سزاگرایی پیامدگرا در صورتی که بتواند مجرمان بیشتری را مجازات کند، از مجازات برخی از مجرمان خودداری خواهد کرد.^{۵۷}

سزاگرایی پیامدگرا نمی‌تواند مجازات یکی از قل‌ها را توجیه کند و چاره کار باشد؛ زیرا لازمه توجیه مجازات در اینجا این است که همه افراد مستحق مجازات باشند، در حالی که در اینجا با یک فرد مستحق مجازات و یک فرد بی‌گناه سروکار داریم و ترک مجازات یکی، به مجازات افراد بیشتر منجر نخواهد شد. در نتیجه یا باید هر دو قل مجازات شوند یا هیچ یک مجازات نشوند که این نسخه از سزاگرایی هیچ کدام از این حالت‌ها را تأیید نمی‌کند.

۲-۲-۳- سزاگرایی آستانه‌ای

سزاگرایی آستانه‌ای^{۵۸} نسخه‌ای ترکیبی از سزاگرایی و فایده‌گرایی است که به موجب آن، آثار و نتایج خوب مجازات به خودی خود برای توجیه مجازات کافی نیستند، مگر اینکه آن نتایج به اندازه‌ای گسترده باشند که به یک سطح آستانه‌ای مطلوب برسند. ابتدا باید با در نظر گرفتن پیامدهای اجرای مجازات، یک سطح آستانه تعیین شود و سپس چنانچه پیامدهای مطلوب مجازات به آن سطح نرسیدند، همچنان به توجیهات سزاگراییانه پایبند بود و در صورت رسیدن این پیامدها به سطح آستانه یا بالاتر از آن، مجازات را بر اساس ملاحظات فایده‌گراییانه توجیه کرد.^{۵۹} به عنوان نمونه اعدام شخص بی‌گناه صرفاً به این دلیل که موجب بازدارندگی و حفظ جان پنج بزه‌دیده بالقوه شود، بنا به منطق سزاگرایی آستانه‌ای، زیر سطح آستانه بوده و هرگز مبتنی بر اصول سزاگراییانه موجه نیست. در حالی که اگر چنین اعدامی حفظ جان ششصد بزه‌دیده بالقوه را در پی داشته باشد و این میزان را معادل سطح آستانه یا بالاتر بدانیم، سزاگرایی آستانه‌ای بنا به ملاحظات فایده‌گراییانه، اعدام بی‌گناه را توجیه‌پذیر می‌داند.

این نظریه از انتقادات مصون نمانده است. تشخیص پیامد مطلوب برای عادلانه بودن مجازات بسیار دشوار است و حتی اگر شناسایی شود، کمی کردن^{۶۰} آن به سادگی میسر نیست. چه میزان مایلیم از عدالت تنبیهی اعمال شده در مورد اعضای رده پایین یک گروه مجرمانه خیابانی بکاهیم تا شانس اجرای

(Oxford: Oxford University Press, 2010), 156.

57. Ibid. 157.

58. Threshold Retributivism

59. Christopher, Op. Cit. 153.

60. To Quantify

عدالت را در مورد سردسته و رهبر گروه مجرمانه افزایش دهیم؟⁶¹ بدیهی است که نمی‌توان عدد دقیقی برای تعیین سطح آستانه و ترسیم مرز بین عمل بر اساس سزاگرایی و فایده‌گرایی ارائه داد. حتی اگر سزاگرایی آستانه‌ای به پیامدگرایی فروکاسته نشود، بیشتر افراد فکر می‌کنند چنین دیدگاهی دلبخواهی و غیرمنطقی است. چرا مطلوبیت پیامد مجازات اصولاً نباید به حساب بیاید و سپس در یک مقطع زمانی و پس از گذشت از یک سطحی، به حساب بیاید؟⁶² ایراد دیگر، شناسایی اخلاقی بودن اعمال است. به‌عنوان نمونه آیا واقعاً از نظر اخلاقی، مرگ پانصد نفر بدتر از مرگ یک نفر است؟ روشن نیست که نجات جان «الف»، «ب»، و «پ» بهتر از نجات جان «ت» است؛ زیرا گرچه مرگ سه نفر نخست روی هم‌رفته سه برابر مرگ نفر چهارم است، ناپسند بودن مرگ سه نفر نخست، سه برابر مرگ یک نفر نیست. مرگ هر انسان به همان اندازه برای او و بستگانش بد و ناراحت‌کننده است⁶³ و تعیین سطح آستانه برای توجیه اساساً ناممکن می‌باشد.

در خصوص نحوه توجیه مجازات قل مجرم با تکیه بر سزاگرایی آستانه‌ای باید گفت در مورد هر یک از دوقلوهای مجرم و بی‌گناه مسئله سطح آستانه بررسی‌پذیر است. اگر پیامدهای مثبت مجازات قل مجرم و پیامدهای منفی عدم مجازات قل بی‌گناه به اندازه‌ای نباشند که از سطح آستانه فراتر روند، آنگاه فایده‌گرایی مجازات قل مجرم را ناموجه و عدم مجازات قل مجرم را توجیه‌پذیر می‌داند. در حالی که به دلیل کاربست توجیحات سزاگرایانه در وضعیتی که پیامدها زیر سطح آستانه‌اند، هم مجازات قل مجرم و هم عدم مجازات قل بی‌گناه موجه می‌نماید. واقعیت این است که نمی‌توان هم‌زمان به جواز مجازات یک قل و عدم جواز مجازات قل دیگر حکم کرد و قائل به چنین استدلالی شد.

چنانچه نتایج سوء عدم مجازات قل بی‌گناه موجب گذر از سطح آستانه شود، مبتنی بر فایده‌گرایی، مجازات وی توجیه می‌شود. یکی از مشکلات اصلی نظریه فایده‌گرایی، ناتوانی از ترسیم مرز اخلاقی میان مجرمان و غیرمجرمان است. به این معنا که اگر مبنای سودمندی را بپذیریم و تصور کنیم که مجازات به نفع جامعه است و سعادت، خیر و خوشبختی جامعه در اجرای آن نهفته است، چرا این اعدام باید محدود به مجرمان باشد و زحمت طاقت‌فرسای اثبات جرم را به خودمان بدهیم؟ یکی از ایرادات اندیشه فایده‌گرایی این است که امکان توجیه مجازات بی‌گناهان را فراهم می‌سازد. بر همین اساس قل

61. Mark D. White, "Pro Tanto Retributivism: Judgment and the Balance of Principles in Criminal Justice", in: *Retributivism: Essays on theory and policy*, ed. Mark D. White (Oxford: Oxford University Press, 2011), 130.

62. Moore, Op. Cit. 723.

63. Larry Alexander, "Deontology at the Threshold", *San Diego Law Review*, 37, 4(2000), 897.

بی‌گناه ممکن است برای بازداشتن دیگران از جرم مجازات شود؛ اما اگر پیامدهای منفی عدم مجازات قل بی‌گناه به میزانی نباشد که به مرز آستانه برسد، در آن صورت وی به تأسی از اندیشه سزاگرایی نباید مجازات شود. این امر مساوی با مجازات نشدن قل مجرم است که البته مستحق مجازات بوده و باید مجازات شود.

۲-۲-۴- سزاگرایی محدودکننده^{۶۴}

طبق این سزاگرایی، هرچند ماهیت دقیق و مدت صدور حکم به مجازات باید برای اجرای یک یا چند هدف مستقل نظام عدالت کیفری طراحی شوند، اصول سزاگرایی باید حدود مرز بیرونی محکومیت را تعیین نماید.^{۶۵} به عبارت دیگر تعقیب اهداف عمومی مجازات نظیر بازدارندگی و سلب توان بزهکاری باید با اصول سزاگرایانه نظیر اصل استحقاق محدود شود. این امر مستلزم ترکیب دو اندیشه در سطوح گوناگون است.

فلاسفه‌ای مانند هارت^{۶۶} و رالز^{۶۷} درصدد ترکیب اندیشه سزاگرایی و نظریه رقیب برآمده‌اند. به اعتقاد هارت، این نبرد سایه گیج‌کننده میان فایده‌گرایان و سزاگرایان در مورد مجازات را می‌توان با درک این نکته حل نمود که مسئله توجیه مجازات، سؤالی واحد نیست، بلکه سؤالات متعددی را در برمی‌گیرد که پاسخ به هر یک نیازمند توسل به ملاحظات اخلاقی متمایز است.^{۶۸} باید فرایند مجازات را به دو مرحله تقسیم کرد و میان توجیه عمومی مجازات در مرحله تقنین و توجیه توزیع و اجرای مجازات در مرحله دادرسی تفاوت قائل شد. در توجیه عام مجازات، پرسش از چرایی تأسیس این نهاد مجازات که مستلزم پاسخی فایده‌گرایانه و کل‌نگر است، یعنی وجود مجازات به دلیل پیامدهای مفید آن است. در مرحله توزیع مجازات، پرسش این است که چه کسی باید مجازات شود تا با اتخاذ نگرشی سزاگرایانه بتوان مجازات را توجیه کرد. در این صورت تنها مجرم است که باید مجازات شود.^{۶۹} تحمیل رنج چنانچه متناسب با خطای اخلاقی مرتکب باشد، پذیرفتنی است. شدت مجازات نیز بستگی به زشتی عمل بزهکار دارد.^{۷۰} پس به

64. Restrictive/ Limiting Retributivism

65. Christopher Slobogin, "Limiting Retributivism and Individual Prevention", in: *The Routledge handbook of the philosophy and science of punishment*, ed. Farah Focquaert, Elizabeth Shaw and Bruce N. Waller (London: Routledge, 2021), 49.

66. Hart

67. Rawls

68. H. L. A Hart, "The Presidential Address: Prolegomenon to the Principles of Punishment", *Proceedings of the Aristotelian Society*, 60, 1(1960), 9.

69. Ibidem

70. John Rawls, *Collected Papers*, Ed. Samuel Freeman (Cambridge: Harvard University Press, 1999),

جای اینکه به طور کلی سزاگرا یا فایده‌گرا باشیم، بسته به وضعیت مرتکب، مجازات سزادهنده را بر او تحمیل می‌کنیم. قاضی هم موظف است که مجازات فایده‌گرایانه قانونی را با توجه به اصل استحقاق مجرمانه بر مرتکب جرم اعمال نماید.

اینکه مجازات‌های قانونی را با رویکرد فایده‌گرایانه وضع کنیم و در مرحله کیفی‌دهی مبتنی بر اصول سزاگرایی، ضمن توجه به استحقاق و میزان سرزنش‌پذیری مجرم، تنها او را مجازات کنیم، پاسخی قانع‌کننده به مسئله مجازات دوقلوهای به هم چسبیده ارائه نمی‌دهد. در واقع فقط قل مجرم باید مجازات شود و قل بی‌گناه نباید مجازات شود. اگر در مرحله توزیع، قل مجرم به میزان استحقاقش مجازات شود، قل بی‌گناه نیز بدون هیچ‌گونه استحقاقی مجازات خواهد شد و این بر خلاف اصل برابری مجازات و جرم است. از این گذشته، اگر برعکس آنچه گفته شد عمل کنیم و اندیشه فایده‌گرایی را به دلیل قابلیت توزیعی آن در زمان کیفردهی به کار بندیم، باز هم گرهی از مشکل ما گشوده نمی‌شود؛ زیرا تصمیم به مجازات قل مجرم به دلیل اهداف مورد انتظار، مستلزم مجازات قل بی‌گناه است. سرانجام سزاگرایی محدودکننده هارت و رالز از توجیه مجازات دوقلوهای به هم چسبیده بازمی‌مانند.

۲-۲-۵- نظریه دوگانه واحد^{۷۱}

دیوید وود^{۷۲} برای صورت‌بندی این نظریه، سزاگرایی را محور توجیه مجازات قرار می‌دهد و استحقاق اخلاقی مجرم را برای تحمیل مجازات متناسب بر او شرط ضروری می‌داند. با این حال سزاگرایی نمی‌تواند تنها توجیه مناسب مجازات باشد، بلکه مجازات باید نقش دیگری را ایفا نماید و آن، بازدارندگی است. پس از تعیین استحقاق مجرم باید دید اجرای مجازات چنین فایده‌ای را در بر دارد یا خیر.^{۷۳} بنابراین اگر کسی در دوران جوانی مرتکب چندین فقره قتل شده و در دوران سالخوردگی و زوال نیروی جسمانی، جرم او کشف و استحقاق او برای تحمل مجازات محرز شده باشد، این نظریه به دلیل آنکه ممکن است اجرای مجازات پس از گذشت سال‌های طولانی فاقد بازدارندگی به نظر برسد، از آن چشم می‌پوشد. در مقابل، چنانچه کسی به دلیل ارتکاب جرمی خفیف مستحق مجازاتی سبک باشد، اما مبتنی بر ملاحظات فایده‌گرایانه، تشدید مجازات او موجب بازدارندگی بیشتر شود، چنین مجازاتی موجه است. در نتیجه امکان محکومیت سارق یک قرص نان به پانزده سال حبس وجود دارد.

22.

71. Integrated Dualism Theory

72. David Wood

73. David Wood, "Retribution, Crime Reduction and the Justification of Punishment", *Oxford Journal of Legal Studies*, 22, 2(2002), 307.

توجیه پیش‌گفته از مجازات همچنان مشکل‌ساز است؛ زیرا نمی‌تواند مجازات بی‌گناهان یا مجازات مجرمان بیش از میزان استحقاقشان را توجیه کند. منطقی نیست که همواره به کارکرد بازدارنده مجازات اندیشید و بر این اساس تصمیم‌گیری کرد. پیامد چنین توجیهی تبریئه خطرناک‌ترین مجرمان از مجازات به دلیل فقدان بازدارندگی آن است. همین ملاحظات درباره مجازات قل مجرم نیز وجود دارد. اگر وی مستحق مجازات باشد، چنانچه تحقق هدف بازدارندگی، مجازاتی شدیدتر از استحقاق برای او ایجاب کند، همین مجازات اشد و نامتناسب باید اجرا شود. مجازاتی که قل بی‌گناه هم از آن مصون نیست. افزون بر این چنانچه اجرای مجازات بر قل مجرم فاقد بازدارندگی باشد، وی با وجود استحقاق به سادگی تبریئه خواهد شد که آثار سوء چنین نتیجه‌ای محرز است.

نظریه دوگانه واحد به شکل دیگری از سوی برمن^{۷۴} مطرح شده است. مجازات، یک مرکز^{۷۵} و یک پیرامون^{۷۶} را در برمی‌گیرد و باید آن را به دو مقوله مرکزی و پیرامونی تقسیم و برای هر مقوله توجیه مناسبی عرضه کرد. مقوله نخست، ناظر به وضعیت شخصی است که واقعاً مرتکب جرم شده، جرم او طی یک دادرسی صحیح و بدون اشتباه قضایی اثبات شده است و هیچ تردیدی در استحقاق او برای تحمل مجازات وجود ندارد. چنین مجازاتی را باید مبتنی بر اندیشه سزاگرایی توجیه کرد. در مقوله پیرامونی مجازات با موقعیتی مواجهیم که در آن شخصی که مجازات می‌شود، واقعاً (به دلیل اشتباه قضایی در تعیین هویت مجرم) یا به صورت قانونی (به دلیل اشتباه قضایی در احراز یکی از ارکان جرم) مجرم نیست و یا اساساً جرمی رخ نداده و شخص به اشتباه بازداشت شده است یا جرم واقع شده، انتساب‌پذیر به مرتکب نیست. این مجازات باید در پرتو اندیشه‌های فایده‌گرایانه توجیه شود.^{۷۷} به عنوان نمونه اگر با ارتکاب اسیدپاشی، اوضاع جامعه متشنج و شخصی به اشتباه و یا با اینکه معاون جرم بوده، به عنوان مباشر محاکمه و مجازات شود، از آنجا که این مجازات ممکن است ارباب مجرمان بالقوه و حفظ جان بزهدیدگان بالقوه را به دنبال داشته باشد، توجیه‌پذیر است.

به اعتقاد برمن، موقعیت‌های دیگری به عنوان موارد منحن و فاسد^{۷۸} وجود دارند که در آنها دادگاه با آنکه می‌داند متهم بی‌گناه بوده و هیچ جرمی مرتکب نشده است، مجازاتی را بر او تحمیل و بنا به منافع شخصی یا دشمنی با متهم، وی را قربانی دستگاه عدالت کیفری می‌کند. پس به طور کلی هر گاه کسی

74. Mitchell Berman

75. Core

76. Periphery

77. Mitchell Berman, "Punishment and Justification", *Ethics*, 118, 2(2008), 260-261.

78. Degenerate

با وجود بی‌گناه بودن مجازات شود، چنین مجازاتی مصداق شکنجه بوده و از دایره توجیهات فلسفی خارج است.^{۷۹}

به‌کارگیری این نظریه در مورد دوقلوهای به‌هم‌چسبیده به این صورت است که فرض می‌کند این دوقلوه‌ها دو نفر هستند و مجازات هر یک را به‌عنوان موردی جداگانه در نظر می‌گیرد. مجازات قل مجرم جزو مقوله مرکزی بوده که بر اساس اندیشه سزاگرایی توجیه می‌شود؛ زیرا وی واقعاً مجرم و مستحق مجازات است؛ اما مجازات قل مجرم مستلزم آن است که قل بی‌گناه نیز مجازات شود و در این صورت باید مجازات این قل را از موارد منحن دانست؛ زیرا قل بی‌گناه واقعاً جرمی مرتکب نشده و مسئله اشتباه قضایی در مورد او منتفی است. بر این اساس نظریه برمن در توجیه مجازات دوقلوه‌ها ناکام می‌ماند.^{۸۰}

۲-۲-۶- نظریه دوگانه پیوند محض^{۸۱}

طرفداران این نظریه می‌گویند که باید نظریه‌های سزاگرایی محدودکننده هارت و رالز و دوگانه واحد را در تلاش برای ایجاد یک نظام کارکردی از نظریه دوگانه تغییر داد و به‌طور یکسان بر سزاگرایی و فایده‌گرایی تأکید کرد. لیبسی^{۸۲} معتقد است که این دو نظریه ناقص هستند و باید میان آنها حلقه ارتباطی برقرار کرد. این نظریه کثرت‌گراست و با وحدت و یکپارچه‌سازی توجیه مجازات، ماهیت مجازات‌های واقعی را تعیین می‌کند. به همین دلیل باید به‌جای ارزش‌گذاری بر ملاحظات فایده‌گرایانه و سزاگرایانه در یک سطح خاص، با به‌کارگیری یک قضاوت خوب برای سنجش هر پیامد، از غلبه سزاگرایی بر فایده‌گرایی و بالعکس اجتناب کنیم و برای توجیه مجازات، هر دو نظریه یادشده را توأمان مدنظر قرار دهیم.^{۸۳}

نظریه دوگانه پیوند محض از این جهت تأمل‌پذیر است که کاربست هم‌زمان توجیهات مبتنی بر سزاگرایی و فایده‌گرایی به نتایج متناقضی منجر می‌شود. سزاگرایی استحقاق‌محور بوده و به ملاحظات فایده‌گرایانه بی‌توجه است. در مقابل، فایده‌گرایی ضمن رد مسئله استحقاق مجرمانه، مجازات را به خاطر اهداف آن توجیه می‌کند؛ بنابراین در حالی که طبق سزاگرایی، مجازات قل مجرم، موجه و مجازات قل بی‌گناه، نامشروع و ممنوع است، ملاحظات فایده‌گرایانه چه‌بسا قائل به توجیه‌پذیری عدم مجازات قل مجرم یا مجازات وی به همراه مجازات قل بی‌گناه باشند. نظریه مورد بحث هیچ راه‌حل عملی برای رفع

79. Ibid. 262 & 280.

80. Brittany L. Deitch, "Retributivist Theories' Conjoined Twins Problems", *University of Cincinnati Law Review*, 87, 1(2018), 169.

81. Mere Conjunction Dualism Theory

82. Lacey

83. Nicola Lacey, *State Punishment Political Principles and Community Values* (London: Routledge, 1988), 198-199.

اشکالات ناظر به پیوند سزاگرایی با فایده‌گرایی ارائه نمی‌کند و بیشتر مستلزم توسل به شهود درونی افراد برای سنجش پیامدهاست تا برخی از اصول عینی؛ در حالی که باید یک نسخه عینی برای حل واقعی معضل توجیه مجازات به دست داد.

همانطور که تحلیل‌های صورت‌گرفته نشان می‌دهند، هیچ یک از نظریه‌های ترکیبی قابلیت توجیه مجازات قل مجرم را ندارند و نمی‌توانند راه‌حلی برای این موضوع ارائه دهند.

نتیجه‌گیری

هیچ یک از نظریه‌های فلسفی نمی‌توانند مجازات یکی از دوقلوهای به‌هم‌چسبیده را توجیه کنند. بر اساس سزاگرایی کلاسیک، تنها مجرم باید مجازات شود و آثار اجرای مجازات نباید به افراد ناکرده بزه تسری یابد؛ اما با مجازات قل مجرم، قل بی‌گناه هم مجازات می‌شود. سزاگرایی نوین، مجازات را به دلیل اصلاح امتیاز ناعادلانه‌ای که مجرم با ارتکاب جرم به دست آورده است، تقبیح اجتماعی بزهکاری و یا ضرورت ابراز خشم و بی‌زاری شهروندان علیه مجرم، توجیه‌پذیر می‌داند. در این موارد نیز محور توجیه مجازات، قل مجرم است، اما مجازات دامن‌گیر قل بی‌گناه هم می‌شود. در حالی که وی مرتکب جرمی نشده است تا به دلیل کسب امتیاز ناعادلانه، ارتکاب خطای اخلاقی و یا برانگیختن احساسات تنبیهی جامعه، مستحق مجازات باشد؛ بنابراین سزاگرایی کلاسیک و نوین نمی‌توانند مجازات قل مجرم را توجیه کنند.

به‌موجب نظریه فایده‌گرایی، یا مجازات هر دو قل مجرم و بی‌گناه به دلیل پیامدهای مثبت آن، موجه است یا عدم مجازات آنها. از این رو نمی‌توان مجازات یکی و عدم مجازات دیگری را توجیه کرد. نظریه‌های ترکیبی قادر به توجیه مجازات قل مجرم نیستند. سزاگرایی منفی، مجازات قل بی‌گناه را غیرموجه می‌داند و از آنجا که مجازات قل مجرم به مجازات قل بی‌گناه می‌انجامد، مجازات هیچ یک از قل‌ها موجه نیست. سزاگرایی پیامدگرا زمانی به کار می‌آید که با مجرمان زیادی سروکار داشته باشیم تا بتوان عدم مجازات یکی از آنها در ازای مجازات دو یا چند نفر را موجه شمرد؛ اما در اینجا یک قل مجرم و یک قل بی‌گناه وجود دارند که عدم مجازات یکی به مجازات افراد بیشتر منجر نخواهد شد. سایر نظریه‌های ترکیبی به دلیل کاربست توأمان توجیهات سزاگرایانه و فایده‌گرایانه، به ایرادات پیش‌گفته دچارند، زیرا نتیجه ترکیب این دو، مجازات هر دو قل مجرم و بی‌گناه یا عدم مجازات هر دوی آنهاست. تحمیل مجازات توجیه‌ناپذیر بر قل مجرم، به معنای جواز اعمال هرگونه شکنجه، خشونت، تحقیر و توهین نسبت به او و سلب بسیاری از حقوق فطری‌اش است. قانون نمی‌تواند منشأ تجاوز به حقوق مجرم

باشد و از این رو تعیین هرگونه مجازاتی در قانون مجازات اسلامی همچون اعدام، قطع عضو، شلاق، حبس و غیره به دلیل سرایت آثار آن به قل بی گناه ممنوع است. همچنین تعیین جزای نقدی برای قل مجرم در صورتی می‌تواند موجه باشد که موجب واداشتن قل بی گناه به دنبال قل مجرم، به تحرک و فعالیت جسمانی به منظور تأمین مبلغ مورد نیاز برای پرداخت نشود. چنانچه قل مجرم معسر شود و امکان پرداخت جزای نقدی به هیچ طریقی ممکن نباشد، اجرای مجازات حبس یا خدمات عمومی رایگان به‌مثابه مجازاتی جایگزین (ماده ۵۲۹ ق. آ. د. ک.) موجه نخواهد بود.

ضرورت دارد که مقنن به ممنوعیت یادشده اشاره کند و تکلیف وضعیت مجازات یکی از دوقلوها را روشن سازد. به همین منظور پیشنهاد می‌شود که با توجه به مطالب پیش گفته، توجیه‌ناپذیری و عدم امکان اجرای هر یک از مجازات‌های حد، قصاص و تعزیر در قالب چند ماده به نحو روشن از سوی قانون‌گذار مورد حکم قرار گیرد:

- در فرض ارتکاب جرایم مستوجب حد از سوی یکی از دوقلوها، عبارت زیر به‌عنوان تبصره به ماده ۲۱۹^{۸۴} افزوده شود: «هر گاه یکی از دوقلوهای به‌هم‌چسبیده مرتکب جرم شود و آثار اجرای مجازات به قل دیگر قابل سرایت باشد، چنانچه جداسازی دوقلوها با عمل جراحی ممکن نباشد، حدود شرعی ساقط خواهد شد.»

- حکم قانون در حالتی که یکی از دوقلوها مرتکب جنایت عمدی می‌شود، باید در کتاب سوم قانون مجازات - قصاص - در قالب یک ماده چنین بیان شود: «چنانچه یکی از دوقلوهای به‌هم‌چسبیده مرتکب جنایت شود و آثار اجرای مجازات به قل دیگر قابل سرایت باشد، در صورت تعذر جداسازی دوقلوها با عمل جراحی، حق قصاص مجنی علیه یا ولی دم ساقط و به دیه تبدیل می‌شود.»

- در مورد مجازات‌های تعزیری، در بخش دوم از فصل سوم کتاب کلیات قانون مجازات اسلامی با عنوان «نحوه تعیین و اعمال مجازات‌ها» یک ماده و تبصره به این صورت گنجانده شود: «مجازات‌های حبس و شلاق تعزیری نسبت به یکی از دوقلوهای به‌هم‌چسبیده، در صورت عدم امکان جداسازی آنها با عمل جراحی، اجرا نخواهد شد. تبصره: در مورد جزای نقدی طبق ماده ۵۲۹ قانون آیین دادرسی کیفری عمل خواهد شد، مگر اینکه اجرای حکم به طرق مذکور در این ماده ممکن نگردد که در این صورت، منتفی می‌شود.»

۸۴. طبق این ماده «دادگاه نمی‌تواند کیفیت، نوع و میزان حدود شرعی را تغییر یا مجازات را تقلیل دهد یا تبدیل یا ساقط نماید. این مجازات‌ها تنها از طریق توبه و عفو به کیفیت مقرر در این قانون، قابل سقوط، تقلیل یا تبدیل است.»

فهرست منابع

الف) منابع فارسی

- بروکس، تام. مجازات. ترجمه محمدعلی کاظم‌نظری. تهران: میزان، ۱۳۹۵.
- تبیت، مارک. فلسفه حقوق. ترجمه حسن رضایی خاوری. مشهد: دانشگاه علوم اسلامی رضوی، ۱۳۸۴.
- تولایی علی، مهدیه غنی‌زاده و محمدرضا کیخا. «چالش‌های فقهی قصاص عضو در دوقلوهای به‌هم‌چسبیده». *مطالعات فقه و حقوق اسلامی*، ۱۰، ۱۸ (۱۳۹۷)، ۲۷۹-۳۰۴.
DOI: 10.22075/FEQH.2018.13468.1369
- جوان جعفری، عبدالرضا و محمدجواد ساداتی. ماهیت فلسفی و جامعه‌شناختی کیفر. تهران: میزان، ۱۳۹۴.
- جوان جعفری، عبدالرضا و محمدجواد ساداتی. «از سزاگرایی کلاسیک تا سزاگرایی نوین (ارزیابی اندیشه سزاگرایی)». *آموزه‌های حقوق کیفری*، ۱، ۲ (۱۳۹۰)، ۱۱۹-۱۴۸.
- حاجی‌تبار فیروزجایی، حسن و بهنام قنبریور. «قواعد حاکم بر اجرای مجازات درباره جنایت دوقلوهای به‌هم‌چسبیده در حقوق ایران و فقه امامیه». *حقوق پزشکی*، ۱۳، ۵۰ (۱۳۹۸)، ۱۳۳-۱۵۴.
- روستایی، مهرانگیز و فیروز محمودی جانکی. «توجیه مداخله کیفری؛ اصول و ضرورت‌ها». *پژوهش حقوق کیفری*، ۱، ۳ (۱۳۹۲)، ۳۵-۶۶.
- نجفی ابرندآبادی، علی حسین و هادی رستمی. «رویکرد سزاگرا به کیفر در نظریه لیبرالیسم». *تحقیقات حقوقی*، ۱۵، ۳ (۱۳۹۱)، ۴۶۱-۵۰۰.
- یزدیان جعفری، جعفر. «توجیهات فلسفی مجازات، از وحدت‌گرایی تا تکثرگرایی». *فصلنامه حقوق*، ۳۷، ۴ (۱۳۸۶)، ۳۲۷-۳۵۰.
- «۱۰ ساعت تلاش جراحان شیرازی برای جداسازی دوقلوهای به‌هم‌چسبیده پایان یافت؛ ادامه کار به آینده موکول شد». دسترسی در ۱۶/۰۹/۱۴۰۲. قابل دسترسی در: <https://www.farsnews.ir/fars/news/14020822000913>

ب) منابع خارجی

- Alexander, Larry. "Deontology at the Threshold". *San Diego Law Review*, 37, 4(2000), 893-912. DOI: 10.2139/ssrn.253676
- Berman, Mitchell. "Punishment and Justification". *Ethics*, 118, 2(2008), 258-290. DOI: 10.1086/527424
- Boonin, David. *Problem of Punishment*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.
- Christopher, Russell. "Deterring Retributivism: The Injustice of 'Just' Punishment". *Northwestern University Law Review*, 96, 3(2002), 843-976.
- Christopher, Russell. "The Prosecutor's Dilemma: Bargains and Punishments". *Fordham Law Review*, 72, 1(2003), 93-168.
- Deitch, Brittany L. "Retributivist Theories' Conjoined Twins Problems". *University of Cincinnati Law Review*, 87, 1(2018), 139-169.
- Duff, Anthony. "Penal Communications: Recent Work in the Philosophy of Punishment". *Crime and Justice*, 20, 1(1996), 1-97.
- Duff, Antony & David Garland. *A Reader on Punishment*. Oxford: Oxford University

Press, 1995.

- Duff, Antony. *Punishment, Communication and community*. Oxford: Oxford University Press, 2001.

- Feinberg, Joel. "The expressive Function of Punishment". In: *A reader on punishment*. ed. Antony Duff & David Garland. Oxford: Oxford University Press, 1995.

- Gedikbaşı, Ali, Gökhan Yıldırım, Sezin Saygılı, Reshad Ismayilzade, Ahmet Gül & Yavuz Ceylan. "Prenatal diagnosis of conjoined twins: four cases in a prenatal center". *J Turk Ger Gynecol Assoc*, 11, 4(2010), 174-177. DOI: 10.5152/jtgga.2010.32

- Hart, H. L. A. "The Presidential Address: Prolegomenon to the Principles of Punishment". *Proceedings of the Aristotelian Society*, 60, 1(1960), 1-26.

- Hoskins, Zachary. "Hybrid Theories of Punishment". In: *The Routledge handbook of the philosophy and science of punishment*. ed. Farah Focquaert, Elizabeth Shaw and Bruce N. Waller. London: Routledge, 2021.

- Hudson, Barbara. *Understanding Justice (An Introduction to Ideas, Perspectives and Controversies in Modern Penal Theory)*. 2nd Ed. London: University Press, 2003.

- Kant, Immanuel. *Groundwork for the Metaphysics of Morals*. New York: Yale University, 2002.

- Kant, Immanuel. *Metaphysical Elements of Justice*. 2nd Ed. Indianapolis: Hackett Publishing Company, 1999.

- Kant, Immanuel. *Metaphysics of Moral*. Cambridge: Cambridge University Press, 1991.

- Lacey, Nicola. *State Punishment Political Principles and Community Values*. London: Routledge, 1988.

- Moore, Michael. *Act and Crime; the Philosophy of Action and its Implications for Criminal Law*. Oxford: Oxford University Press, 2010.

- Osmanağaoğlu, Mehmet A., Turhan Aran, Süleyman Güven, Cavit Kart, Ozgür Ozdemir & Hasan Bozkaya. "Thoracopagus Conjoined Twins: a case report". *ISRN Obstet Gynecol*, (2011), 1-3. DOI: 10.5402/2011/238360

- Rawls, John. *Collected Papers*. Ed. Samuel Freeman. Cambridge: Harvard University Press, 1999.

- Slobogin, Christopher. "Limiting Retributivism and Individual Prevention". In: *The Routledge handbook of the philosophy and science of punishment*. ed. Farah Focquaert, Elizabeth Shaw and Bruce N. Waller. London: Routledge, 2021.

- White, Mark D. "Pro Tanto Retributivism: Judgment and the Balance of Principles in Criminal Justice". In: *Retributivism: Essays on theory and policy*. ed. Mark D. White. Oxford: Oxford University Press, 2011.

- Wood, David. "Retribution, Crime Reduction and the Justification of Punishment". *Oxford Journal of Legal Studies*, 22, 2(2002), 301-321. DOI: 10.1093/ojls/22.2.301